

«O takoj, takoj» hitel je, vrgel servieto od sebe, pustil jed in pijačo ter pograbil klobuk.

«Za Boga, saj ne gori, kosila vendar ne boš pustil», je klical sodni avskultant za njim, a dr. Baldich ga ni več slišal.

Na trgu se je zaletel v debelega davčnega kontrolorja Pipko.

«Gospod doktor, kaj se svet podira, da tako letite.»

«Oh prosim, glavarjeva gospa ... hiteti moram ...»

«Na zdravje, gospod doktor!» pozdravil ga je malo dalje trgovec Kegler, ki je bil tudi v pripravljalnem odboru za veselico, «kam pa kam, tako hitro?»

«Servus!» Pardon! ... glavarjeva gospa ... bolna je ... ne utegnem!» in že je bil trgovec sam.

Skoro brez sape je pridirjal zdravnik h glavarju, kateri ga je že čakal v salonu.

«O, gospod doktor, kako sem vam hvaležen. Hišina mi je povedala, da ste bili ravno pri kosilu. Dovolil si bom vas potem nekoliko oškoditi!» ...

«O prosim, gospod okrajni glavar, zdravnikova dolžnost je ...»

«Da, da, vem, ali vsak pač ni tako vesten. Naš okraj vam mora biti res hvaležen!»

«O prosim, dolžnost ...»

«Vem, vem, dolžnost vam je sveta, pa vendar! ... Toda prosim, če se hočete potruditi k soprogi ...»

«Storim, kar je v moji moči!»

* * *

No, milostiva gospa pl. Mendlich, soproga okrajnega glavarja, — šetala se je pod večer po drevoredu ...

Pismo „Slovenki“.

Mislilim, da v naši dobi ni treba še le dokazovati, koliko je vredna kultura v življenju narodov. Dandanes se ne more več tajiti, da je življenje boj; kamor se ozremo, ugledamo borbo, mej posamezniki, mej narodi, mej stanovi, mej slojevi, mej rasami, mej spoli itd. Zmaga pa se priklanja vedno na ono stran, kjer je večja moč. To je železni zakon narave, katerega nam tolmači moderna prirodoslovna veđa in modroslovje, katero se postavlja,

osvobodivši se puste špekulacije, na realno podlago dejstvenih pojavov. Že to spoznanje pomeni velik napredek, kojega niso deležni samo posamezniki, temveč pride v prid vsemu t. z. civilizovanemu človeštvu, neizravno pa tudi — vsaj deloma — še barbaričnim rasam.

Iz tega nepobitnega dejstva izvirajo razne posledice, katere mora vpoštevati, kdorkoli je deležen boja — in to je dandanašnji vsakdo. Najvažnejše spoznanje, izhajajoče iz skalnotrdnih premis je pač to, da mora vsak resni bojevnik vse storiti, da pridobi moči, večje moči, nego je nasprotnikova. To velja brez dvoma tudi v narodnem boju.

Ne tajim, da mi je nacionalna borba v marsičem skrajno zoprna. Oblike, v katerih se razvija narodni boj v Avstriji, so včasih ako divjaške, da zbujaajo gnjus v človeku, ki ima količkaj estetičnega, okusa. Pogostoma služi tudi narodnost in njena skrajna potencia: šovinizem, samo kot krinka za prikritje družih namenov, često povsem egoističnih in neplemenitih. Toda boj, kateremu je namen narodna enakopravnost in svoboda, neodvisnost in napredek, nima z onimi nelepimi izrastki ničesar opraviti in je lahko tako plemenit, kakor njegovi cilji. A tudi v tem boju ne odločuje načelo, pravica ali vzor, temveč moč. In brez visoke kulture ni moči. To je moment, s katerim treba tudi Slovincem, sosebno primorskim, računati. In v tem oziru bi se menda lahko storilo še marsikaj.

Važno se mi zdi, da imajo tržaški Slovenci v »Slovenki« svoj beletrističen list, ki je pač v prvi vrsti namenjen ženstvu, vendar pa lahko izpolnjuje naloge, dotikajoče se celega naroda. Ta list in njegovo uredništvo bi moralo postati nekako kulturno središče tržaških Slovencev; tu bi moral biti nekak vir našega duševnega življenja; odtod bi morala prihajati inicijativa za nova umna dela.

Res je, da je Trst trgovsko mesto, a to bi nas ne smelo plašiti. Mesto, v katetem lahko izhaja leposloven list, mora imeti podlago za duševno življenje. Toda to se pri nas še vse premalo prikazuje. Nedvomno se nahaja tu nekoliko pisateljic in pisateljev, kateri bi lahko dokaj lepega in dobrega zvršili, ako bi bila mej njimi kaka realnejša zveza. A to primanjkuje. Za »Slovenko« bi bila ustanovitev kakega literalnega kluba gotovo lepa zadača in z dobro voljo bi se lahko mnogo doseglo, kar bi koristilo ne le tržaškim Slovincem, temveč slovenskemu narodu sploh.

Brez kulturnega središča ni kulturnega življenja in dokler ni tega, bode naš napredek vedno polžev. Osnujte torej tako duševno središče!

nn.

